

**Uitvoeringsplan
Brede Milieuvisie
Gemeente Zeist**

Samen het milieu in Zeist verbeteren

Januari 2017

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING

1.	Inleiding	3
1.1	Brede Milieuvisie Zeist	3
1.2	Uitvoeringsplan Brede Milieuvisie	3
1.3	Programma Zeist Duurzaam.....	3
2.	Doelstellingen Brede Milieuvisie.....	5
2.1	Vraag van de raad en proces.....	5
2.2	Doelstellingen.....	5
2.2.1	Klimaat en energie	6
2.2.2	Circulaire economie.....	6
2.2.3	Levend netwerk van natuur, landschap en cultuurhistorie	6
2.2.4	Gezonde leefomgeving en kwaliteit van leven	7
2.3	Prioritering.....	7
3.	Meerjarig dynamisch plan.....	8
3.1	Maatregelen en activiteiten	8
3.2	Communicatie	8
4.	Uitvoeringsplan	10
4.1	Klimaat en energie	10
4.2	Circulaire economie	13
4.3	Levend netwerk van natuur, landschap en cultuurhistorie	15
4.4	Gezonde leefomgeving en kwaliteit van leven.....	17
5.	Financiën	19
6.	Monitoring.....	21
	Bijlage 1: Opbrengst 8 december 2016 concretisering pijlers Brede Milieuvisie.....	22
	Bijlage 2: Werkboek Brede Milieuvisie.....	24
	Bijlage 3: Tabel openstaande projecten en activiteiten Programma Zeist Duurzaam ...	32

1. Inleiding

1.1 Brede Milieuvisie Zeist

Iedereen wil in een prettige omgeving wonen, werken en verblijven. Maar wat vinden mensen in Zeist nou echt belangrijk op het gebied van milieu en duurzaamheid? Daarover zijn we in gesprek gegaan met inwoners, ondernemers en vertegenwoordigers van groene groepen. Deze gesprekken hebben wensen en ideeën opgeleverd om Zeist, ook in 2030, een fijne en veilige plek te laten zijn. Een plek waar mensen graag komen en waar het prettig wonen is. Ook voor de generaties na ons. Een klimaatneutraal Zeist, minder grondstoffenverbruik en een groen Zeist met gezonde leefomstandigheden.

De wensen en ideeën staan beschreven in de Brede Milieuvisie. Met breed wordt bedoeld dat het gaat om alle milieuthema's die invloed hebben op onze leefomgeving. Denk daarbij aan:

- Ondergrond en water
- Geluid, geur en licht
- Lucht
- Natuur, klimaat en grondstoffen (afval)

Op 4 oktober 2016 heeft de gemeenteraad van de gemeente Zeist de Brede Milieuvisie vastgesteld.

1.2 Uitvoeringsplan Brede Milieuvisie

Een beter milieu is iets om met zijn allen aan te werken. De gemeente kan dat niet alleen. De Brede Milieuvisie heeft tot doel om te zorgen dat inwoners, organisaties, bedrijven en gemeente samen dagelijks werken aan een beter milieu en een betere leefomgeving in Zeist. De visie nodigt uit om in beweging te komen. Het gaat daarbij om zaken die verder gaan dan de wet voorschrijft. De visie geeft een richting aan gemeentelijke beleidskeuzes, biedt inspiratie aan inwoners en ondernemers en geeft een stip aan de horizon.

De visie is de start voor de uitvoering: nu kunnen we allemaal aan de slag! In dit uitvoeringsplan zijn alle -op dit moment lopende- acties gebundeld met de nieuwe initiatieven. Het plan beschrijft concrete acties. Dit uitvoeringsplan bevat alleen bovenwettelijke taken. Taken die voortvloeien uit wettelijke verplichtingen worden al uitgevoerd. Wettelijke milieutaken liggen grotendeels bij de Omgevingsdienst regio Utrecht (ODRU).

Bij de vaststelling van de Brede Milieuvisie op 4 oktober 2016 heeft de gemeenteraad de opdracht aan het college gegeven om zo snel mogelijk tot uitwerking van een uitvoeringsplan over te gaan, met hierin een visie op de doelen die men voor de pijlers wil bereiken. De raad heeft tevens verzocht de samenleving hierin te betrekken. Dit document bevat de concretisering van de doelen en het uitvoeringsplan.

1.3 Programma Zeist Duurzaam

Van 2012 tot 2016 heeft het Programma Zeist Duurzaam gelopen. In het kader van dit programma zijn er de afgelopen jaren diverse succesvolle activiteiten uitgevoerd. In het Coalitieakkoord van 2014 zijn hier nog aanvullende ambities aan toegevoegd. Dit heeft onder andere geleid tot het vaststellen van een plan van aanpak verduurzaming bestaande woningvoorraad, verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed en de haalbaarheidsstudie naar een biomassacentrale. Ook is er regionale samenwerking gerealiseerd op het onderwerp energietransitie en het regionale programma U-Thuis, gericht op verduurzaming van de particuliere bestaande woningen. Hiervoor heeft het VNG geld beschikbaar gesteld. De gemeente Zeist is samen met de gemeente De Bilt bestuurlijk trekker van dit programma. De eerste stappen zijn dus gezet, toch zijn we er nog niet. Eind 2016 is het Programma Zeist Duurzaam geëvalueerd en is gekeken naar een vervolg op dit programma.

De gemeente heeft als ambitie een klimaatneutrale gemeente te zijn in 2030. Om dit te bereiken moeten er stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid, klimaat, energie en milieu. Tevens zijn projecten die na het eind van het Programma Zeist Duurzaam doorlopen, en projecten die opvolging vragen. Al deze acties en projecten vanuit het Programma Zeist Duurzaam zijn onder te brengen bij de pijlers van de Brede Milieuvisie, met name in pijler 1, 'Klimaat en Energie'. En dat is mooi. Daarmee wordt er niet meer vanuit twee programma's en twee wethouders aangestuurd, maar wordt de uitvoering van de Brede Milieuvisie en duurzaamheid binnen de gemeente integraal uitgevoerd en aangestuurd. Het is hierdoor helder waar de milieu- en duurzame ambities en projecten belegd zijn. De Brede Milieuvisie dient hierdoor als sterk visiedocument en de lopende projecten vanuit Programma Zeist Duurzaam versterken het uitvoeringsplan.

2. Doelstellingen Brede Milieuvisie

2.1 Vraag van de raad en proces

Bij de vaststelling van de Brede Milieuvisie in oktober 2016 is door de gemeenteraad gevraagd de pijlers meer richtinggevend te formuleren en hierbij de samenleving te betrekken. Op 8 december 2016 is daarom met de samenleving (inwoners en vertegenwoordiging van groene groepen) een werksessie gehouden. Voorafgaand aan deze werksessie heeft door middel van deskresearch onderzoek plaatsgevonden naar de ambities van (omliggende) gemeenten. Met deze input zijn concept doelstellingen opgesteld. Deze doelstellingen hebben als basis gediend voor de werksessie van december waarin we een concretiseringslag hebben gemaakt voor alle vier de pijlers van de Brede Milieuvisie.

In bijlage 1 zijn de uitkomsten van de werksessie bijgevoegd. Naar aanleiding hiervan zijn de doelstellingen geanalyseerd of ze specifiek, meetbaar, acceptabel, reëel en tijdsgebonden zijn. De uitkomsten uit het deskresearch onder (omliggende) gemeenten zijn hierin ook meegenomen.

Opmerkelijk is dat in plaats van een doelstelling al snel een maatregel wordt benoemd, bijvoorbeeld het opstellen van een plan of het uitvoeren van een project. Deze doelstellingen zijn wel meetbaar en in gevallen acceptabel echter geeft dit niet de achterliggende doelstelling weer. Waarom voer je een plan uit, of waarom doe je dat project?

Uit het deskresearch bij omliggende gemeenten zien we dit ook terug. Doelstellingen of ambities zijn niet voldoende SMART gemaakt. Veelal zijn ze niet meetbaar of specifiek genoeg. Tevens is gekeken of de doelstellingen wel reëel zijn. Ligt een doelstelling binnen onze invloedssfeer? De biodiversiteit stabiliseren en de luchtkwaliteit sterk verbeteren ligt buiten onze cirkel van invloed. Wel kunnen we bijdragen hieraan leveren.

De uitkomsten van het deskresearch en de werksessie zijn voorgelegd aan de Adviescommissie Milieukwaliteit en Leefomgeving van de gemeente Zeist.

Kanttekening

Het blijkt dat niet voor elke pijler het eenvoudig is een concrete, meetbare doelstelling te formuleren. Soms leidt dit ertoe dat we in zo'n situatie gekozen hebben voor een maatregel. Maatregelen maken de pijlers namelijk ook concreter. Tevens zijn doelen en maatregelen ook beschreven als een inspanningsverplichtingen in plaats van een resultaatverplichting.

De gemeente heeft in deze ambities zowel een regisserende als faciliterende rol. Als gemeente Zeist kunnen we de mogelijkheden en infrastructuur scheppen voor een klimaatneutraal Zeist in 2030. Echter zijn we er hiermee niet. Klimaatneutraal worden we met elkaar, de gehele samenleving.

2.2 Doelstellingen

Dit hoofdstuk beschrijft de kern van de Brede Milieuvisie, de stip op de horizon. Waar willen we in Zeist heen en hoe doen we dat? De tijdshorizon is 2030.

In Zeist is ons handelen gericht op het verhogen van de kwaliteit van de leefomgeving. We voelen de urgentie om daar ons steentje aan bij te dragen. Daarbij handelen we vanuit onze kernwaarden uit de Structuurvisie: groen, zorgzaam en duurzaam. Dit doen we aan de hand van vier pijlers. De pijlers hangen allen met elkaar samen. Door bijvoorbeeld toe te werken naar een klimaatneutraal 2030, werken we ook mee aan een circulaire economie en door het verduurzamen van vastgoed dragen we ook bij aan het zuiniger omgaan met grondstoffen (circulaire economie) en de klimaatambitie. De pijlers zijn verweven en versterken elkaar.

2.2.1 Klimaat en energie

We gaan op weg naar een klimaatneutraal Zeist in 2030.

Doelstelling

- Op het grondgebied van de gemeente Zeist wordt in 2030 evenveel energie duurzaam opgewekt als aan energie verbruikt. Dit moet ertoe leiden dat de (netto) CO₂-uitstoot in Zeist in 2030 naar nul gaat.
- Tussendoel: in 2020 is er 30% CO₂-reductie t.o.v. 2010.
- Geen fossiele brandstoffen in 2050.
- Duurzame gebiedsontwikkeling m.i.v. 2017: voor ruimtelijke plannen met grote invloed op de fysieke leefomgeving, waarbij de gemeente vanaf 2017 betrokken wordt, wordt gestreefd naar aardgasvrij en energieneutraal bouwen. Waar dit niet haalbaar blijkt, wordt zoveel mogelijk een energieneutraal-ready bouw nagestreefd.

Maatregel

- In 2017 is er een Energieplan 2030 opgesteld. Het Energieplan bestaat uit twee onderdelen. Eerst wordt gekeken naar de potentie, voor de verschillende soorten van duurzame opwekking (zon, wind, warmte, geothermie, biomassa). Zo wordt dan bijvoorbeeld het aantal daken geïnventariseerd dat geschikt is voor zonnepanelen. Daarna worden er, samen met doelgroepen, energieagenda's (bijv. per buurt, wijk of doelgroep) opgesteld.

2.2.2 Circulaire economie

We handelen vanuit kringlopen en hergebruik, delen en gebruiken in plaats vanuit bezit.

Doelstelling

- De gemeente Zeist volgt de landelijke ambitie: van 250 kilo naar 100 kilo restafval per inwoner per jaar in 2020.
- In 2030 wordt de groene kringloop verder gesloten door meer biomassa binnen Zeist te benutten en meer regionaal voedsel te benutten.

Maatregel

- In 2020 hebben 25 bedrijven, instellingen (en gemeente) deelgenomen aan een pilot circulair inkopen (i.r.t. greendeal cirkelstad).
- In 2020 zijn er 5 deelprojecten (auto, fiets, meubels, gereedschap) in de samenleving.

2.2.3 Levend netwerk van natuur, landschap en cultuurhistorie

We zorgen voor een met groen dooraderd Zeist.

Doelstelling

- In 2030 is biodiversiteit het centrale uitgangspunt bij de aanleg en het beheer van openbaar groen en water.
- In 2015 was 17,6% van het verhard oppervlak niet aangesloten op riolering, voor 2020 is de ambitie dat 30% is afgekoppeld en in 2030 50%.

2.2.4 Gezonde leefomgeving en kwaliteit van leven

We zetten ons in voor een goede lucht- en waterkwaliteit, minder geluidshinder en een duurzame voedselvoorziening.

Doelstelling

- N.a.v. de nieuwe Omgevingswet zijn goede milieukwaliteiten in 2030 geborgd in de nieuwe Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.
- Naar 2030 toe worden duurzame vormen van vervoer gestimuleerd.

Maatregel

- De gemeente Zeist faciliteert openbare locaties waar je een elektrische auto kunt opladen.
- In 2025 is het wagenpark van de gemeente Zeist 100% elektrisch.

2.3 Prioritering

In het interactieve proces van de Brede Milieuisie is begin 2016 samen een prioritering benoemd. De prioritering is aangebracht in de benoemde projecten (Hoofdstuk 4, Uitvoeringsplan). De volgende prioriteiten zijn aangegeven:

Energieplan Klimaatneutraal 2030
Geen leges voor Nul-op-de-meter woning
Initiatief Hout Energie Station
(Elektrisch) fiets- en autodelen stimuleren
Afvalpreventie (consuminderen)
Communicatie initiatieven en goede voorbeelden
Bijendag
Natuur inclusief ontwerpen
Stadslandbouw (biologisch) eetbaar groen telen
Lespakketten waterkwaliteit en waterverspilling

3. Meerjarig dynamisch plan

3.1 Maatregelen en activiteiten

Aan de hand van de 4 pijlers zijn tijdens het opstellen van de Brede Milieuvisie door inwoners, organisaties en bedrijven uit de gemeente veel mogelijke maatregelen genoemd: activiteiten en organisaties die een rol kunnen en willen spelen in het bereiken van onze ambitie. Al deze suggesties hebben het startpunt gevormd voor dit uitvoeringsplan. Er is voldoende inspiratie!

De activiteiten zijn aanvullend op wat er al gebeurt. Veel inwoners zijn duurzaam bezig door korter te douchen of de verwarming een graadje lager te zetten. Op het gebied van huisvesting wordt gebruik gemaakt van steeds meer zonnestroom vindt energiebesparing plaats en komen bloemen en struiken in de plaats van tegels in de tuin. Er zijn activiteiten in dit plan waarvan de eerste resultaten al in 2017 bereikt worden. Daarnaast zijn ook langer lopende activiteiten opgenomen die tot 2030 doorlopen. Bij duurzame ontwikkeling is het daarom belangrijk om te beseffen dat verduurzaming een lange termijn proces is.

Er is ook afhankelijkheid van veranderende omstandigheden, denk alleen al aan de inzet van het Rijk, met een Woon- en Energieakkoord, en Europa met reductiedoelstellingen voor CO2 op de energieproductie. Daarnaast merken ondernemers dat de vraag van klanten verandert: MVO-certificaten of duurzaamheidscertificaten zijn een voorwaarde voor opdrachten. Dit soort factoren is slechts beperkt voorspelbaar.

De samenleving staat niet stil en verandert continu. Dat betekent dat het uitvoeringsplan geen blauwdruk kan zijn waarbij gedurende langere periode maatregelen en projecten tot in detail zijn dichtgetimmerd. Het uitvoeringsplan is daarom ook een dynamisch plan dat afhankelijk van ontwikkelingen bijgesteld wordt. Het uitvoeringsplan helpt om af te wegen of op nieuwe projecten ingespeeld moet worden en om zo nodig de koers vast te houden of bij te sturen. Gaandeweg worden nieuwe projecten toegevoegd, maar ook kunnen er projecten worden afgevoerd omdat deze zijn afgerond of omdat is gebleken dat deze door de ontwikkelingen zijn achterhaald. De uitdaging is andere partijen aan te laten sluiten bij huidige ontwikkelingen, zodat de huidige betrokkenen (en koplopers) een bredere basis vinden en de rest van Zeist aanhaakt. Dit proces is beschreven in de volgende paragraaf.

3.2 Communicatie

We houden inwoners op de hoogte van de activiteiten rond de Brede Milieuvisie en dagen ze uit met nieuwe ideeën en initiatieven te komen door middel van diverse communicatiemiddelen:

1. Nieuwsbrief
Per kwartaal informeren we inwoners over wat er allemaal gebeurt op het gebied van de Brede Milieuvisie. Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden voor deze nieuwsbrief. In deze nieuwsbrief nodigen we inwoners ook uit om in beweging te blijven of te komen.
2. Openbare ideeën bus op social media
Zijn er nieuwe initiatieven die opgepakt kunnen worden? We willen alle kansen benutten, projecten kunnen elk moment toegevoegd worden aan de bestaande lijst. Er is een openbare ideeën bus op social media waar ideeën kunnen worden toegevoegd. Door een groep te maken op social media (LinkedIn) kunnen betrokkenen ook contact met elkaar houden buiten de door de gemeente georganiseerde momenten.
3. Prijsvraag
Jaarlijks roepen we inwoners daarnaast op om vlak na de zomer nieuwe initiatieven en ideeën aan te dragen. Dit willen we doen door middel van een prijsvraag.

De winnaar(s) met een goed plan, passend in de doelstellingen van de Brede Milieuvisie krijgen een financiële en/of organisatorische bijdrage voor het uitvoeren van het plan. De initiatieven worden beoordeeld door een commissie bestaande uit betrokken specialisten vanuit de samenleving en de gemeentelijke organisatie.

4. Communicatie

Door het jaar heen zetten we lopende initiatieven in het zonnetje d.m.v. communicatie (website/twitter/nieuwsberichten). Dit om bekendheid te krijgen over de mogelijkheden voor deelnemen met eigen initiatief.

5. Dag van de duurzaamheid (10 oktober)

Rond of tijdens de dag van de duurzaamheid vindt jaarlijks een netwerkbijeenkomst plaats voor alle betrokkenen van de Brede Milieuvisie. Actieve initiatieven worden bedankt voor het werk dat ze de afgelopen periode hebben gedaan.

We voorzien hierin een cyclus. Elk najaar maken we de balans op van de lopende initiatieven en de nieuwe initiatieven voor komend jaar. Welk initiatief loopt door en welk initiatief is afgerond. Daarnaast wordt vanuit het ondernemersplein een jaarlijkse Network Business Event georganiseerd, waarbij duurzaamheid een belangrijk criterium is om in de prijzen te vallen. Tijdens dit event wordt ook de MVO award uitgereikt.

4. Uitvoeringsplan

Aan de hand van de Brede Milieuvisie en de doelstellingen zijn er projecten gedefinieerd. Deze projecten zijn in dit hoofdstuk per pijler beschreven. Gearceerde projecten zijn (begin 2016) door de samenleving als prioriteit benoemd.

4.1 Klimaat en energie

Over klimaat en energie hebben we het volgende toekomstbeeld. Binnen de gemeentegrenzen van Zeist wekken we zoveel mogelijk zelfvoorzienende energie op. We zijn in Zeist in staat om – opgewekte – energie goed op te slaan, om zo de energievoorziening aan huizen en bedrijven te garanderen. En voor iedereen, ook mensen met een smalle beurs, is het mogelijk om zijn woning energiezuiniger te maken. Daarnaast is het in Zeist aantrekkelijk om te wandelen of om de fiets te pakken, ook voor de langere afstanden. We hebben goede fietsverbindingen met onze omgeving en de mogelijkheden voor de elektrische fiets zijn goed. Wijken en buurten zijn autoluw.

Project	Planning	Initiator	Overige betrokkenen en uitvoerenden
Energieplan Klimaatneutraal 2030	2017	Gemeente Zeist	ODRU, Samenleving
Onderzoek mogelijke korting leges voor Nul-op-de-meter woning	2017	Gemeente Zeist	ODRU
Initiatief Hout Energie Station	2017	Gemeente Zeist, Bio Forte, woningbouwvereniging Woongoed Zeist	ODRU
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen en scholen	2016 – 2021	Gemeente Zeist	ODRU
Plan van aanpak verduurzamen bestaande woningvoorraad (3000 woningen)	2016-2018	Gemeente Zeist	SEZ, ODRU, zorginstellingen (woningen)
Samenwerkingsverband Energie Zeist (SEZ)	2017	SEZ	Gemeente Zeist, ODRU, WattsNext Zeist, energieambassadeurs, inwoners, bedrijven
Duurzaam bouwen	2017	Gemeente Zeist, ODRU	GPR Gebouw, ontwikkelaars, architecten
Energiebesparing en duurzame energie bij bedrijven	2017	ODRU	Gemeente Zeist, MVO platform Zeist, Samen voor Zeist
Energiefiets Kerckebosch on tour	2016/2017	ODRU	Wijkontwikkelingsmaatschappij Kerckebosch B.V. inwoners, de Boswerf, gemeente Zeist
Energievoorlichting d.m.v. energieloket Bleeve	2016/2017	Bleeve	ODRU, gemeente Zeist, inwoners en bedrijven, U-thuis
Slimme energiemeter	2016-2017	Stedin	Gemeente Zeist, inwoners@
Global Goals, Wereldwijde context: Sustainable development goals	2017-2030	Global Goals	Gemeente Zeist

• Energieplan Klimaatneutraal 2030

Het opstellen van een Energieplan in 2017 is, binnen de pijler 'klimaat en energie' de grootste opgave. De gemeente Zeist gaat, samen met de samenleving, een Energieplan Klimaatneutraal 2030

opstellen. Dit Energieplan maakt inzichtelijk wat nodig is om een klimaatneutrale gemeente te realiseren. Er wordt gekeken naar de potentie en verschillende soorten van duurzame opwekking (zon, wind, warmte, biomassa, geothermie). Wat betekent de ambitie in concrete maatregelen die in Zeist genomen kunnen worden. Binnen het Energieplan kan ook ingezoomd worden op de potentie van doelgroepen om een bijdrage te leveren aan de gemeentelijke ambitie (bijvoorbeeld door een energie-coöperatie) en een energieagenda per wijk of buurt.

- **Onderzoek mogelijke korting leges voor Nul-op-de-meter woning**

Gemeente Zeist gaat onderzoeken of de inzet van financiële instrumenten bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelstellingen. Onderzocht wordt of het mogelijk is een korting te geven op legestarieven voor woningen met een hogere (dan wettelijke) energiekwaliteit. De hoogte van de korting kan afhankelijk zijn van de energiekwaliteit van het bouwplan.

- **Initiatief Hout Energie Station**

De mogelijke realisatie van een Hout Energie Station komt voort uit het coalitieakkoord. Door de motie van de gemeenteraad van december 2016 wordt dit nu niet met voorrang opgepakt, maar vormt onderdeel van het Energieplan, zie hierboven.

- **Verduurzaming gemeentelijke gebouwen**

De gemeente maakt in de periode tot en met 2021 circa 100 gemeentelijke gebouwen energiezuiniger. De gemeente zorgt ervoor dat 75% van de gebouwen energielabel A krijgen en 25% krijgt energielabel B. Dat leidt tot een vermindering van de CO₂-uitstoot, vergelijkbaar met die van ruim 260 huishoudens. Het gaat bijvoorbeeld om scholen, sporthallen, het oude raadhuis, monumentale panden, parkeergarages en een extra slag voor het zwembad.

- **Plan van aanpak verduurzamen bestaande woningvoorraad (3000 woningen)**

Medio 2015 is het plan van aanpak verduurzamen 3000 woningen vastgesteld door de raad. Resultaat hiervan is dat Stichting Energie Zeist (SEZ) is opgericht, met specifiek als resultaat het verduurzamen van bestaande woningbouw. Het plan van aanpak omvat extra inspanningen voor het verduurzamen van huurwoningen (prestatieafspraken), VVE's en zorginstellingen.

- **Stichting Energie Zeist (SEZ)**

Stichting Energie Zeist (SEZ) is de stichting in Zeist die zich inzet voor een duurzaam, klimaatneutraal Zeist. In eerste instantie ligt de focus van SEZ op het informeren en betrekken van bewoners bij het verduurzamen van de bestaande (particuliere) woningbouw, onder de campagnenaam Mijn Groene Huis. Naast campagnes gericht op het verduurzamen van de woning vallen ook de energieambassadeurs in de gemeente Zeist onder deze stichting. De energieambassadeurs zijn inwoners van de gemeente die zich inzetten voor het verduurzamen van woningen in Zeist. Energieambassadeurs komen bij andere inwoners thuis voor advies over het verduurzamen van de woning.

- **Duurzaam bouwen**

De gemeente Zeist heeft haar duurzaam bouwen ambitie vastgelegd in de Woonvisie 'tussen flexibiliteit en zekerheid'. Hierin geeft de gemeente aan een grote ambitie te hebben op het gebied van duurzaamheid, waarbij we ons richten op duurzame woningvoorraad en het verminderen van het energiegebruik. Bij nieuwbouw wordt het gesprek hierover aan gegaan met initiatiefnemers. De ODRU adviseert aan zowel gemeentelijke interne afdelingen als aan externe opdrachtgevers en ontwikkelaars over de mogelijkheden voor duurzame nieuwbouw en renovatie.

De gemeente wil daarnaast het gebruik van GPR Gebouw bij ontwikkelaars en architecten stimuleren. Het is een online hulpmiddel voor ontwikkelaars, architecten en opdrachtgevers in de bouw om bij (ver)bouwprojecten de duurzaamheid van het gebouw vooraf in kaart te brengen en te helpen met

ontwerpkeuzes. GPR Gebouw vertaalt concrete maatregelen naar een prestatiescore voor duurzaam bouwen. Dit stimuleert dit door het instrument en het advies hierover gratis beschikbaar te stellen.

- **Energiebesparing en duurzame energie bij bedrijven**

Bij bedrijven liggen grote besparingskansen. Naast de wettelijke activiteiten in het kader van handhaving zijn er mogelijkheden om bedrijven en kantoren verder aan te sporen iets te doen met hun energieverbruik. De gemeente Zeist biedt aan ondernemers in Zeist een gratis bezoek van de EnergieCoach aan. De EnergieCoach helpt met het verduurzamen van de bedrijfsvoering, met name gericht op energie.

- **Energiefiets Kerckebosch on tour**

Om inwoners kennis te laten maken met de mogelijke toepassing van energieopwekking heeft de gemeente in samenwerking met de ODRU een tour voor de energiefiets georganiseerd. Op deze fiets kun je je mobiel opladen als je fietst. De energiefiets gaat van mei 2016 t/m najaar 2017 op tour in Zeist. Op elke locatie staat de fiets enkele maanden. In 2016 en 2017 doet de fiets ongeveer 7 locaties aan.

- **Energievoorlichting m.b.v. Het Regionaal Energieloket**

De gemeente Zeist vindt voorlichting over energiebesparende mogelijkheden aan inwoners belangrijk. Daarom heeft de gemeente samen met 14 andere gemeenten uit de regio Het Regionaal Energieloket (www.regionaalenergieloket.nl) als energieloket gekozen. Dit komt voort uit U-Thuis, een samenwerking in de regio gericht op het verduurzamen van de particuliere bestaande woningen. De VNG heeft hiervoor geld beschikbaar gesteld. Een van de voorwaarden was dat de gemeenten een energieloket realiseerden. Het Regionaal Energieloket is het online energieloket voor de gehele regio Utrecht. De website is een sociale marktplaats voor het energiezuinig maken van uw woning. Dat maakt Het Regionaalenergieloket anders dan andere sites met informatie over duurzaam wonen en sites over klussen. Het Regionaal Energieloket helpt de huiseigenaar van A tot Z met het verduurzamen van het huis. Het doel is om de huiseigenaar van onafhankelijke en betrouwbare inzichten te voorzien en optimaal te helpen bij het verbeteren van het huis.

- **Slimme energiemeter**

De netbeheerder in onze regio, Stedin, startte in april 2016 met de vervanging van de traditionele energiemeters door slimme meters. De slimme energiemeter geeft meer inzicht in het energieverbruik en de energiekosten. De gemeente vindt het belangrijk dat deze slimme meters geïnstalleerd worden omdat door meer inzicht maatregelen en gedragsverandering gestimuleerd worden. Daarom communiceert de gemeente hierover naar de inwoners.

- **Global Goals, Wereldwijde context: Sustainable development goals**

Zeist heeft zich in 2009 op initiatief van een aantal raadsleden aangesloten bij de Nederlandse gemeenten die de Milleniumdoelen actief uitdragen. De focus daarbij lag op de vriendschapsband tussen Zeist en Berkane. Daaraan gekoppeld is toen door de gemeenteraad eveneens besloten om Fairtrade gemeente te worden. In de loop van 2015 zijn de Milleniumdoelen overgegaan in de Sustainable development Goals. Deze 17 doelen geven tot het jaar 2030 richting aan de wereldwijde actie voor duurzame ontwikkeling. Met het opnemen van een specifiek doel voor lokale ontwikkeling (doel 11: Steden en dorpen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam) is er een nadrukkelijke rol voor gemeentelijke overheden in de mondiale ontwikkeling van onderaf. Zeist staat vanuit het commitment aan de Milleniumdoelen in het overzicht van Global Goals gemeenten, maar er is (nog) geen uitwerking gegeven aan de doelen in relatie tot Zeist. Impliciet sluiten de doelen op diverse fronten wel aan bij de Global Goals. Er wordt onderzocht of en op welke wijze we dit als kapstok kunnen gebruiken bij het uitdragen van de Zeister duurzame pijlers.

4.2 Circulaire economie

Ons toekomstbeeld op het gebied van de circulaire economie is als volgt: "Delen" is het nieuwe "hebben": deelauto's, deelladders, deel... vul maar in. Een deeleconomie, waarbij er minder privébezit is en producten worden gedeeld, leidt tot zuinig(er) omgaan met grondstoffen. De huidige economische verdienmodellen gebaseerd op meer consumptie veranderen. Economische groei kan op een duurzame en gezonde manier. Alles wat we gebruiken, wordt gerecycled op basis van circulaire economie/Cradle2Cradle-concept.⁷ Zeist wordt een "waste free community". Er ontstaat een bloeiende netwerk-economie en ondernemers grijpen mogelijkheden aan om bedrijfsmatig initiatieven te ontwikkelen en een bestaan op te bouwen op basis van Cradle2Cradle principes. We werken toe naar een goed georganiseerde lokale voedselketen. Daarin speelt ook stadslandbouw een zichtbare rol en hebben meer lokale producten een plek in lokale supermarkten en kantines. We kiezen vaker voor regionale ondernemers.

Project	Planning	Initiator	Overige betrokkenen en uitvoerenden
(Elektrisch) fiets- en autodelen stimuleren	2016/2017	Gemeente Zeist	ODRU, Gebruikers, diverse organisaties: VvGA, ANWB, Snappcar, Mywheels, deelauto.nl, NDC, Go-bikes, NU-connect
Afvalpreventie (consuminderen)	2016/2019	ODRU (NDC), Levenzonderafval.nl	Scholen, Reinigingsbedrijf Midden Nederland (RMN), Gemeente Zeist
Bevorderen Compost Lokaal	2016/2017	ODRU (NDC), Platform Stadslandbouw (Zeist)	Inwoners, Boswerf, Gemeente Zeist
Hergebruik	2016/2017	Kringloopwinkel, Repaircafé, Weggeefwinkel	Inwoners, bedrijven, gemeente Zeist
Fairtrade gemeente	2016/2017	Fairtrade gemeente, Eerlijke winkelroute	Gemeente Zeist, inwoners, winkels, eetgelegenheden en bedrijven

- **(Elektrisch) fiets- en autodelen stimuleren**

In steden neemt het autobezit af. Minder auto's betekenen meer ruimte en waarschijnlijk meer gebruik van duurzamere vormen van mobiliteit. Als je geen eigen auto voor de deur hebt staan maak je bewuster mobiliteitskeuzes. De bus, trein of de fiets wordt weer een realistisch alternatief.

Er zijn steeds meer initiatieven om autobezit terug te dringen. Denk aan autodelen, autodaten, Greenwheels, Snappcar, Mywheels, Go-bikes etc. Minder autobezit en meer gedeeld autogebruik draagt zo bij aan klimaatdoelstellingen en aan zuinig omgaan met grondstoffen. De gemeente gaat de mogelijkheden inventariseren om gedeeld (elektrisch) auto- en fietsgebruik te stimuleren. Dit wordt opgepakt samen met de desbetreffende organisaties.

- **Afvalpreventie (consuminderen)**

Afvalscheiding is een goede eerste stap om afval niet meer als afval te zien, maar als grondstof. De start van de PMD-inzameling in Zeist laat mensen 'schrikken' van de hoeveelheid plastic verpakkingsmateriaal die we dagelijks weggooien. De gemeente wil nu inwoners handreikingen geven hoe ze hun afval kunnen verminderen. Dit pakt de ODRU op door op de Boswerf lezingen en workshops te organiseren gericht op dit thema. Om kinderen te leren bewuster om te gaan met afval/grondstof is het een belangrijke eerste stap dat elke school de mogelijkheid heeft om het afval op school zo goed mogelijk te scheiden. Dit betekent dat scholen niet langer gezien worden als een bedrijf maar als een 'huishouden'. De gemeente faciliteert de scholen met containers voor elke fractie en geschikte verzamelbakjes voor elke klas. Scholen worden als 'tegenprestatie' uitgedaagd om de hoeveelheid restafval zo laag mogelijk te houden. Educatie en aandacht voor afval/grondstof in de

lessen leert de kinderen welke afvalfracties er zijn, dat veel afval grondstof is (fase 1) en stimuleert de kinderen vervolgens om na te denken hoe ze afval minder afval kunnen maken (fase 2). Bijkomend effect van aandacht voor afval/grondstof op scholen is dat hiermee de ouders/verzorgers ook kunnen worden bereikt. De ODRU ondersteund de gemeente hierin.

- **Bevorderen Compost Lokaal**

De mogelijkheden om meer en dichtbij te composteren wordt onderzocht. Vanuit de kringloopgedachte en Klimaatopgave (vermindering CO2 uitstoot) is het een goede keuze om het GFT afval lokaal, dus dichtbij huis, te composteren en te gebruiken of te verwerken. De ODRU gaat in opdracht van de gemeente onderzoeken of er in buurten met hoogbouw, waar weinig GFT-afval wordt ingezameld en waar een buurt(moes)tuin aanwezig is, of er mogelijkheden zijn om een buurtcomposteerplek in te richten. Naast bewustwording over kringlopen wordt zo ook de sociale cohesie verhoogd en de bodem verbeterd.

- **Hergebruik**

De gemeente Zeist vindt het hergebruik van goederen belangrijk om verspilling van grondstoffen en energie tegen te gaan. Eén ton ingezamelde goederen levert al een besparing van één ton CO2-uitstoot op. Daarom stimuleert en faciliteert de gemeente de Kringloopwinkel, het Repair Café en de Weggeefwinkel Zeist.

- **Fairtrade gemeente**

De gemeente vindt eerlijke handel belangrijk daarom is de gemeente een Fairtrade gemeente. In een Fairtrade Gemeente werken inwoners, winkels, bedrijven en de lokale overheid samen voor meer eerlijke handel. De duurzame winkelroute is hier een invulling van. Deze route staat voor eerlijk winkelen in Zeist en geeft de winkels en eetgelegenheden aan die fairtrade zijn of biologische en tweedehands producten verkopen.

4.3 Levend netwerk van natuur, landschap en cultuurhistorie

Ons toekomstbeeld bij een levend netwerk van natuur, landschap en cultuurhistorie omschrijven we als volgt: een verder herstel van de ecologische relaties en het versterken van de waarden van natuur, landschap en (groene) cultuurhistorie die zo kenmerkend zijn voor Zeist. Zo kunnen toekomstige generaties blijven genieten van wat in het verleden tot stand is gebracht. Groen blijft ook in de toekomst de factor die de identiteit, het imago en de aantrekkelijke vestigingsfactor vormt voor Zeist. Dat is uitgangspunt voor onze afwegingen. We zien groen – in die traditie – als inspirerende motor voor verdere ontwikkeling, waarbij groen en stedelijke functies elkaar versterken. Het groen (en vooral de cultuurhistorische parels) zijn van hoge kwaliteit. Kwaliteit en kwantiteit van het water is uitstekend. Het natuurlijke watersysteem is zo ingericht, dat de kweldruk toeneemt en kenmerkende natuurwaarden op de overgang van Heuvelrug naar Kromme Rijngebied weer tot uitdrukking kunnen komen. Dat garandeert ook voldoende grondwater als drinkwater voor de toekomst.

Project	Planning	Initiator	Overige betrokkenen en uitvoerenden
Communicatie initiatieven en goede voorbeelden	2016/2017	ODRU (NDC)	Groen Platform, gemeente Zeist, inwoners, Boswerf, maatschappelijke organisaties, Zeist Energiek, Zeist Zonder Zwerfafval, natuur en milieu organisaties in Zeist, Stadslandbouw Zeist
Bijendag	2016/2017	ODRU (NDC)	Gemeente Zeist, inwoners, Boswerf
Natuur inclusief ontwerpen	2016/2017	Gemeente Zeist, Patrick Greeven	ODRU
Duurzame initiatieven en buurten ondersteunen	2016/2017	ODRU	Diverse duurzame initiatieven, gemeente Zeist
Lezingencyclus	2016/2017	ODRU	Gemeente Zeist, Inwoners, organisaties
Adoptie boomspiegels en gemeentelijk groen	2016/2017	Gemeente Zeist	ODRU, inwoners

- **Communicatie initiatieven en goede voorbeelden**

In Zeist worden vele initiatieven op het gebied van natuur en milieu ontplooid. Er zijn verschillende websites zoals: www.zeistenergiek.nl, www.stadslandbouwzeist.nl en www.zeistzonderzwerfafval.nl. Ook zijn er natuur- en milieu initiatieven die niet op een van de 3 genoemde websites worden opgepakt. Gedacht wordt aan: groene speelplekken, afkoppelen van regenwater, paddentrekacties, poelenonderhoud, etc. De ODRU gaat in opdracht van de gemeente Zeist onderzoeken of er behoefte is al deze informatie op één plek te ontsluiten en zo ja, op welke manier.

Tevens is in 2016 de duurzame markt georganiseerd om zichtbaarheid van duurzaamheid in de gemeente te vergroten en duurzame partijen aan elkaar te verbinden. De gemeente en ODRU onderzoeken of hier ook de komende jaren behoefte aan is.

- **Bijendag**

Het gaat niet goed met de bij, bijen sterven massaal. 80% van de gewassen die wij eten, worden bestoven door bijen. Zonder bijen dus geen eten. De ODRU heeft in opdracht van de gemeente in 2016 een bijendag georganiseerd. Op de bijendag zijn bezoekers geïnformeerd over de instandhouding van de bijensoorten en geïnspireerd om zelf aan de slag te gaan. In 2017 komt hier een educatief vervolg op, de vorm is hiervoor nog niet bepaald.

- **Natuur inclusief ontwerpen**

Bij veel ruimtelijke ontwikkelingen zie je vaak dat men pas achteraf bekijkt welke waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie daarbij in het geding zijn. Door meteen vanaf het begin van een bepaald project met die waarden rekening te houden bereik je niet alleen een hogere (leefomgevings)kwaliteit, maar worden ook onnodige procedures voorkomen. In de Structuurvisie 'Zeist schrijf je met een Q' is deze lijn al ingezet en kiest de gemeente voor (ruimtelijke) kwaliteit boven kwantiteit. De gemeente werkt aan handvatten zodat het voor 'stakeholders' meteen duidelijk is hoe je tot een inclusieve aanpak komt. Het natuur inclusief ontwerpen kan ook een belangrijke basis vormen in kader van de nieuwe 'Omgevingswet'. In januari 2017 is een workshop natuur inclusief ontwerpen georganiseerd.

- **Duurzame initiatieven/buurtten ondersteunen**

De gemeente stimuleert lokale bewonersgroepen en initiatieven die bijdragen aan de Brede Milieuvisie. De ODRU is in opdracht van de gemeente Zeist hiervoor aanspreekpunt, klankbord, vraagbaak en beheerder van de website www.zeistenergiek.nl en het duurzame buurten twitter-account.

- **Lezingencyclus**

De gemeente vindt het belangrijk inwoners regelmatig te informeren en voor te lichten op thema's uit de Brede Milieuvisie. De ODRU organiseert op verzoek van de gemeente daarom regelmatig lezingen op de Boswerf om mensen te inspireren en te informeren.

- **Adoptie van boomspiegels en gemeentelijk groen**

We stimuleren de adoptie van boomspiegels en gemeentelijk groen, zodat omwonenden het groen in hun omgeving naar eigen wens kunnen inrichten en onderhouden. De gemeente faciliteert en stimuleert groenadoptie door middel van bruikleencontracten met inwoners en registratie in het groen beheer systeem van de gemeente.

4.4 Gezonde leefomgeving en kwaliteit van leven

Op gebied van een gezonde leefomgeving en kwaliteit van leven hebben we het volgende toekomstbeeld: In Zeist kun je gezond en aangenaam leven. We willen een zó prettige woonomgeving, dat we elke dag het gevoel hebben op vakantie te zijn in Zeist. Zeist heeft een prachtige groene omgeving. In het centrum en in wijken en buurten willen we een minder nadrukkelijke aanwezigheid van de auto, met een goede luchtkwaliteit en minder geluidsoverlast. Mensen wonen waar ze werken en werken waar ze wonen. Het is in Zeist een feest om op de fiets te stappen. Een goede bodem- en waterkwaliteit en het vóórkomen van milieu-onveilige situaties zijn vanzelfsprekend. Overlast van de A28 is minimaal door bij voorkeur een overkapping ter hoogte van Vollenhove, met volop benutting van de constructie voor energieopwekking en invulling met ruimtelijke functies.

Project	Planning	Initiator	Overige betrokkenen en uitvoerenden
Stadslandbouw (biologisch) eetbaar groen telen	2017	Platform, Stadslandbouw (Herman Wierenga), NDC	Gemeente Zeist, inwoners
Lespakketten waterkwaliteit en waterverspilling	2016/2017	ODRU (NDC), Erik Notenboom	HDSR, Leu, Wandelen voor water, IVN, Boswerf, Gemeente Zeist
Zeist Zonder Zwerfafval	2016/2017	ODRU (NDC)	Boswerf, gemeente Zeist, inwoners
Aanpak geluidsisolatie	2016/2017	ODRU	Gemeente Zeist, inwoners

- **Stadslandbouw (biologisch) eetbaar groen telen**

Door burgers kan in het kader van Stadslandbouw (biologisch) eetbaar groen worden geteeld (in openbare ruimte). Dit project wordt opgepakt door platform Stadslandbouw in samenwerking met de ODRU (NDC). De ODRU (NDC) adviseert het platform op diverse onderwerpen waaronder biologisch eetbaar groen. Het Platform Stadslandbouw is een organisatie van vrijwilligers die samenwerken om (gezamenlijke) moestuinen en het gebruik van streekproducten in Zeist te stimuleren. Het Platform realiseert niet zelf projecten, maar stimuleert en ondersteunt Zeister inwoners die belangstelling hebben voor stadslandbouw en zelf een project willen opzetten. Waar mogelijk en nodig, helpt de gemeente het platform met haar acties.

- **Lespakketten waterkwaliteit en waterverspilling**

De hoeveelheid schoon drinkwater is beperkt. Bewustwording over watergebruik is, zowel bij kinderen als volwassenen belangrijk en heeft als doel dat mensen er meer op letten en hierdoor (hopelijk) minder water gaan gebruiken. Kennis en verwondering over het waterleven in de waterpartijen in Zeist leidt tot bewustwording ten aanzien van waterkwaliteit. Geen afval lozen, meehelpen aan beheer zijn resultaten. In 2016 en 2017 maakt de ODRU in opdracht van de gemeente een overzicht van (educatieve) activiteiten, waterpartijen en producten van verschillende organisaties in en om Zeist. Ook een factsheet met praktische info voor bewoners over het afkoppelen van water valt hier onder. De producten worden door vervolgvactiteiten (op de Boswerf) onder de aandacht gebracht.

- **Zeist Zonder Zwerfafval**

De gemeente maakt de komende jaren werk van zwerfafval, samen mét inwoners, verenigingen en organisaties in Zeist. 'Zeist Zonder Zwerfafval, pak het op!' is een project van de ODRU en Sportservice Zeist in opdracht van de gemeente Zeist.

- **Aanpak geluidsisolatie**

Om woningen beter te beschermen tegen (omgevings-)geluid is de gemeente Zeist gestart met de aanpak geluidsisolatie. Met het geluidsisolatieprogramma worden 87 woningen in het centrum van Zeist onderzocht. Uit dit onderzoek moet blijken of er gevelmaatregelen getroffen moeten worden om het geluid beter tegen te houden. Vaak gaat het dan om een goede naad- en kierdichting, dubbelglas, ventilatievoorzieningen en/of het isoleren van lichte paneelconstructies of daken.

5. Financiën

De gemeente heeft als ambitie een klimaatneutrale gemeente te zijn in 2030. Om dit te bereiken moeten er stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid, klimaat, energie en milieu. Gelijktijdig met het vaststellen van de Brede Milieuvisie in oktober 2016, liep het in 2011 vastgestelde Programma Zeist Duurzaam en daarmee de beschikbaar gestelde middelen, eind 2016 af. Veel is bereikt, maar nog niet alles is geborgd. Een separate evaluatie van het Programma Zeist Duurzaam is in de maak, maar duidelijk is al wel dat een aantal doelen en acties de komende jaren nog aandacht vragen.

Alle acties en projecten vanuit Programma Zeist Duurzaam zijn onder te brengen bij de pijlers van de Brede Milieuvisie, en dan met name in pijler 1, 'Klimaat en Energie'. De uitvoering van de Brede Milieuvisie en Programma Zeist Duurzaam binnen de gemeente wordt hierdoor integraal uitgevoerd en aangestuurd. Het is helder waar de milieu- en duurzame ambities en projecten belegd zijn. De Brede Milieuvisie dient hierdoor als sterk visiedocument en de doorlopende projecten vanuit Programma Zeist Duurzaam versterken het uitvoeringsplan.

Middelen 2017

De ambities uit de Brede Milieuvisie (o.a. klimaatneutraal in 2030, maar ook op het gebied van circulaire economie en de andere pijlers) vragen om een extra stap te zetten. De ambitie om klimaatneutraal te worden is bijvoorbeeld van 2050 naar 2030 vervroegd. Dit gaat niet vanzelf. Voor deze extra stap is geld nodig. Geld om aan te jagen, processen te leiden, te faciliteren en te stimuleren.

Om een Energieplan, samen met de Samenleving, op te stellen is er incidenteel geld nodig. Hiervoor is € 30.000 begroot. Daarnaast is er jaarlijks een bedrag van € 160.000,- nodig om de ambities ook waar te kunnen maken. Voor 2017 is dit budget aangevraagd.

Begroting	reeds gedekt	Aanvullend nodig
Verduurzamen woningen		
Samenwerking & Projecten	150.000 via CV/RV 7 juli 2015	
Bijdrage gemeente aan SEZ		15.000
Regionale samenwerking		25.000
Nieuwbouw: groene leges		10.000 + PM
Bedrijven		30.000
Mobiliteit / laadpalen	150.000 via RIOZ (kadernota 2017)	
Energieplan Klimaatneutraal 2030 opstellen		30.000
Uitvoeringsplan BMV		
- Circulaire economie		30.000
- Levend netwerk		25.000
- Gezonde leefomgeving		25.000
Totaal		€ 190.000

Middelen 2018-2030

Voor 2018 en verder wordt een voorstel voor de kadernota en de begroting 2018 voorbereid. De claim zal, naar verwachting, tot 2030 een structureel karakter hebben. De doelstellingen uit de brede milieuvisie vragen immers een continue inspanning tot het einde van de looptijd.

Wat gaan we daar voor doen

Pijler 1 - Klimaat & energie:

Interactief opstellen Energieplan, onderzoeken mogelijkheden groene leges, vervolgtraject Houtenergiestation, verduurzaming gemeentelijke gebouwen, ondersteunen SEZ, stimuleren

duurzaam bouwen bij nieuwe ontwikkelingen, inzet Energiecoaches voor bedrijven, energiefiets Kerckebosch on tour, deelname aan regionaal energieloket, kansen slimme meters benutten.

Pijler 2 - Circulaire economie:

(Elektrisch) fiets- en autodelen stimuleren, afvalvrije scholen, div afvalprojecten bij de Boswerf, bevorderen lokaal composteren, stimuleren kringloopwinkel en repaircafé's, duurzame winkelroute en ondersteuning fairtradewerkgroep.

Pijler 3 - Levend netwerk van natuur, landschap en cultuurhistorie:

Organiseren bijendag, meer aandacht voor natuurinclusief ontwerpen, ondersteunen duurzame initiatieven van buurten, adoptie van gemeentelijk groen, lezingencyclus op de boswerf.

Pijler 4 - Gezonde leefomgeving en kwaliteit van leven:

Stimuleren stadslandbouw, lespakketten waterkwaliteit en waterverspilling, campagne Zeist zonder Zwerfafval.

6. Monitoring

Het uitvoeringsplan is een dynamisch plan. Het is belangrijk regelmatig stil te staan bij de voortgang. Wat is er al bereikt, welke activiteiten zijn in een vervolgfase nodig en wat zijn nieuwe ontwikkelingen? Om het plan te monitoren is een adequate voortgangsbewaking nodig.

De aard van de activiteiten van het plan is zeer divers en dat vraagt om een keuze in een hanteerbare en uitvoerbare monitoring waarbij zoveel mogelijk aangesloten wordt bij bestaande voortgangsmethodieken.

- Met een rapportage wordt jaarlijks de voortgang van het uitvoeringsplan in de gaten gehouden en verslag gedaan aan de portefeuillehouder.
- De raad wordt één keer per jaar geïnformeerd over de voortgang.

Bijlage 1: Opbrengst 8 december 2016 concretisering pijlers Brede Milieuvisie

Klimaat en energie; we gaan op weg naar een klimaatneutraal Zeist in 2030

Op het grondgebied van de gemeente Zeist wordt in 2030 evenveel energie duurzaam opgewekt als aan energie verbruikt.

1. In de zomer van 2017 is er een Energieplan opgesteld. Hierin wordt gekeken naar de potentie, verschillende soorten van duurzame opwekking (zon, wind, warmte, geothermie, biomassa) en vindt er een (economische) afweging plaats i.r.t. de andere pijlers uit de Brede Milieuvisie.
 - Onderdeel van het Energieplan is een energieagenda per wijk of buurt, gereed eind 2017.
 - Geen fossiele brandstoffen in 2050.
2. Minimaal voldoen aan landelijke norm in 2020.
 - Verbruik
 - Wonen:
 - nieuwbouw (geen gas)
 - bestaande bouw: Particulier: aardgasvrij en voldoende e-opwek in 2030/2050 (via SEZ en buurtinitiatieven)
 - Woningcorporaties: label B in 2021, energieneutraal in 2030 (gesprek gemeente-corporatie en buurtinitiatieven)
3. Duurzame gebiedsontwikkeling m.i.v. 2017 (bouwen en herinrichten met het oog op de toekomst, aardgasvrij, energieneutraal of tenminste energieneutraal-ready).
4. Vervoersmanagement in 2020 met stimulans van (elektrisch) fietsgebruik, elektrisch autogebruik en een substantieel aantal deelauto's
5. Eind 2017 zijn er 5 buurtinitiatieven op het gebied van klimaat en energie die actief op zoek gaan naar invulling van aardgasvrije verwarming en fossielvrije elektriciteit voor hun buurt (samenwerken).

Circulaire economie: we handelen vanuit kringlopen en hergebruik, delen en gebruiken in plaats van bezit.

1. In 2020 is er 100kg restafval per inwoner, per jaar (eveneens landelijke doelstelling).
2. In 2020 hebben 25 bedrijven, instellingen (en gemeente) deelgenomen aan een pilot circulair inkopen (i.r.t. greendeal cirkelstad)
3. In 2020 zijn er 5 deelprojecten (auto, fiets, meubels, gereedschap) in de samenleving
4. In 2030 wordt de groene kringloop verder gesloten door:
 - alle biomassa binnen Zeist te benutten
 - meer regionaal voedsel te benutten

Levend netwerk van natuur, landschap en cultuurhistorie: we zorgen voor een met groen dooraderd Zeist.

1. Biodiversiteit per 20XX gestabiliseerd, per 2030 20% verbeterd.
 - Gedacht kan worden aan soortenaantallen, welke soorten zijn er in Zeist
2. In 2020 is er per wijk een groenplan waarin integraal een visie staat voor:
 - biodiversiteit
 - cultuurhistorie
 - landschap
3. De ambitie is dat er in 2030 een zo natuurlijk grond- en oppervlaktewatersysteem is, zowel kwantitatief (zo ver mogelijk herstel van de kweldruk) als kwalitatief. In ieder geval moet dit in 2030b hebben geleid tot een hogere efficiëntie en effectiviteit van het water(keten)beheer in Zeist.
4. In 2020 is er op basis van bestaande rapporten een integraal inzicht in de (grond)waterkwantiteit en –kwaliteit binnen de gemeente. Op basis hiervan wordt een routekaart met maatregelen opgesteld, zoals o.a. aanleggen van natuurvriendelijke oevers. Onderdeel hiervan is dat in ieder geval in 2030 de helft van het regenwater van daken en versteende tuinen is afgekoppeld en niet meer naar het riool wordt afgevoerd.

Gezonde leefomgeving en kwaliteit van leven; we zetten ons in voor een goede lucht- en waterkwaliteit, minder geluidshinder en een duurzame voedselvoorziening.

1. Verbetering lucht- en geluidskwaliteit door boven de landelijke norm te gaan (bv WHO norm aanhouden) met aandacht voor kwetsbare groepen
 - Scheiden van doorgaand verkeer en bestemmingsverkeer, waardoor het verkeer in centrum met 80% kan afnemen.
 - In 2025 is alleen e-vervoer in centrum mogelijk
 - Geen verhoging max. snelheid in 2020 terug naar 100 km per uur op a28
1. Waterverbruik is in 2025 gehalveerd naar 250 liter per gezin per dag (nu 500 liter)
2. In 2020 gaat de helft van het regenwater van daken en tuinen niet meer naar het riool (afkoppeling).

Bijlage 2: Werkboek Brede Milieuvisie

Mogelijke projecten per pijler

In dit werkboek zijn alle ideeën en suggesties samengebracht die tijdens het interactieve proces voor het tot stand komen van de Brede Milieuvisie naar boven zijn gekomen. Elke bijeenkomst weer bleef de bron stromen: ideeën te over hoe we de doelstelling van een duurzaam Zeist kunnen gaan bereiken. Wij zijn van mening dat deze als leidraad en als inspiratiebron te waardevol zijn om ze te laten wegvloeien. Daarom zijn ze hier – per pijler – samen gebracht.

Het zijn zowel kleine, gemakkelijk haalbare projectjes, als ook idealistische – nu wellicht nog utopische – voorstellen. Maar de werkelijkheid verandert snel en wat nu nog onhaalbaar lijkt, is dat over 5 jaar wellicht niet meer.

De schouders onder milieu en duurzaamheid algemeen

een netwerk van ambassadeurs en inspirerend leiderschap opzetten tbv transitie management	
kenmerk	een groep enthousiaste mensen, die anderen verleidt tot co-creatie van initiatieven op het gebied van milieu en duurzaamheid. Denk aan Spoorzon en Watts Next en dergelijke.
aanvullend mogelijk	

contact organiseren/platform ZEIST Lab	
kenmerk	door contact te hebben, komen dingen in beweging (Watts Next, Platform Stadslandbouw). Dat faciliteren, leidt tot meer. Digitale platforms kunnen laagdrempelige vorm zijn. De Boswerf. De Brink als nieuw/tweede NME. Buurtcoaches. Kennisplatform rondom biodiversiteit, duurzaamheid, bodem en dergelijke met bedrijven/organisaties uit Zeist e.o.
aanvullend mogelijk	dagbesteding inzetten op duurzame projecten

het zichtbaar maken van resultaten/wedstrijdelement invoeren	
kenmerk	resultaten delen ter inspiratie voor bewustwording, trots en gedragsverandering via een aansprekend digitaal en analogo kanaal. Meten is weten = uitdagend = leuk
aanvullend mogelijk	wedstrijd-element toevoegen stimuleert extra: aantal kW energiebesparing, oppervlakte zonnepanelen, groene daken, CO2-reductie, fietskilometers, etc.

innovatie vanuit/door lokale bedrijven faciliteren	
kenmerk	milieu- en duurzaamheidsmaatregelen kunnen bedrijfsmatig kansen bieden. Gemakspakketten aanbieden voor isolatie/energieopwekking, recycling, streekproducten, bezorgdiensten etcetera. Dergelijke ontwikkelingen de ruimte geven en (extra) ondersteunen is het devies (denk aan Weggeefwinkel).
aanvullend mogelijk	middenstand/bedrijven/horeca uitdagen duurzaamheid voorop te zetten, inclusief lokaal geproduceerd voedsel;"innovatie-lab" voor duurzame bedrijven/diensten

belonen duurzaam handelen met beprijzing uitgaande van voordelen bij duurzamer handelen	
kenmerk	gemeentebelastingen op basis van ecologische footprint, aantal auto's (vergunningparkeren), oppervlakte tuinverharding (waterschapsbelasting/rioolheffing), afvalproductie (diftar)
aanvullend mogelijk	middenstand/bedrijven/horeca uitdagen duurzaamheid voorop te zetten, inclusief lokaal geproduceerd voedsel;"innovatie-lab" voor duurzame bedrijven/diensten

een netwerk van ambassadeurs en inspirerend leiderschap opzetten tbv transitie management

kenmerk	een groep enthousiaste mensen, die anderen verleidt tot co-creatie van initiatieven op het gebied van milieu en duurzaamheid. Denk aan Spoorzon en Watts Next en dergelijke.
aanvullend mogelijk	

instellen revolverend fonds	
kenmerk	samen met partijen komen tot de instelling van een revolverend fonds om startinvesteringen te kunnen doen en tot beweging te kunnen komen
aanvullend mogelijk	

De schouders onder klimaat en energie-doelstellingen

energiebesparing en –opwekking: gemakspakketten, die bewoners ontzorgen	
kenmerk	goed aanbod voor elke situatie, in de winter focus op isolatie, in de zomer op energieopwekking. Combinatie van aanbieden techniek, vergunningen, financiële mogelijkheden (lease-constructies).
aanvullend mogelijk	anders inzetten middelen: subsidies, differentiatie OZB

energiebesparing en -opwekking: samenwerking	
kenmerk	allianties vormen, nieuwe vormen van (publiek-private) samenwerking, op basis van een Lokale Duurzame Agenda, waarin we prestatieafspraken maken over te behalen doelstellingen. Komen tot een Energiecoöperatie.
aanvullend mogelijk	bekrachtigen in een “lokaal energie-akkoord”

energiebesparing en –opwekking: prestatieafspraken verduurzaming vastgoed	
kenmerk	met woningcorporaties, vastgoedpartijen, zorginstellingen, en dergelijke. Aanpakken vanuit een breed gedragen platform met daarin vertegenwoordigt: inwoners, wijkinitiatieven, gemeente, energieleveranciers, bedrijven/de markt: een aanjager met een goed businessplan kan tot beweging leiden. Goede, betrouwbare partners/bedrijven zijn van groot belang. Als gemeente streven naar een zo klein mogelijke ecologisch footprint.
aanvullend mogelijk	anders inzetten middelen: subsidies, differentiatie OZB, lease-constructies, eisen stellen bij bouw/herontwikkeling: bijvoorbeeld het Centrum

energiebesparing en –opwekking: actiever zoeken naar lokaties voor zonnepanelen	
kenmerk	actief alle mogelijke locaties voor zonnepanelen en gevelbekleding inventariseren en benaderen en zoeken naar vorm voor energiecollectief. Denk aan bedrijven, instellingen, agrarisch vastgoed, scholen en dergelijke
aanvullend mogelijk	

energiebesparing en –opwekking: actief onderzoeken en inzetten op WKO, warmte uit riool, energieopwekking uit wegdek	
kenmerk	actief alle mogelijke locaties voor zonnepanelen en gevelbekleding inventariseren en benaderen en zoeken naar vorm voor energiecollectief. Denk aan bedrijven, instellingen, agrarisch vastgoed, scholen en dergelijke
aanvullend mogelijk	

energiebesparing en –opwekking: oplossingen zoeken voor huurders/smalle beurzen

kenmerk	Duurzame energie bereikbaar voor elke portomonnee. Samen met woningcorporaties, vastgoedpartijen, zorginstellingen, en dergelijke. Aanpakken vanuit een breed gedragen platform met daarin vertegenwoordigt: inwoners, wijkinitiatieven, gemeente, energieleveranciers, bedrijven/de markt: een aanjager met een goed businessplan kan tot beweging leiden. Goede, betrouwbare partners/bedrijven zijn van groot belang.
aanvullend mogelijk	anders inzetten middelen: subsidies, differentiatie OZB, lease-constructies

energiebesparing en –opwekking: resultaten tonen

kenmerk	leidt tot voorlichting, verleiding en een andere mindset: “er kan echt verschil gemaakt worden!” Zelf ervaren werkt beter dan voorlichten. Mogelijkheden en uiteindelijke besparing (in geld, verminderd energieverbruik en CO ₂ -belasting), moet dichtbij de mensen worden gebracht, liefst via persoonlijke benadering via het eigen (buren/ buurt)netwerk. Monitoring en feedback in buurtverband leveren goede verhalen op en nodigen mensen uit om zelf ook maatregelen te nemen.
aanvullend mogelijk	allerlei apps beschikbaar maken

energiebesparing en –opwekking: smartgrid tbv buffering opgewekte energie

kenmerk	uiteindelijk zal een smartgrid een voorwaarde zijn. De gemeente moet hierop voorbereid zijn, maar voor de korte termijn is het nog niet mogelijk om hier op in te zetten.
aanvullend mogelijk	energieopslag in elektrische auto's

beïnvloeden mobiliteitskeuzes

kenmerk	verleiden en goed gedrag zichtbaar maken: gratis parkeren elektrische auto's en deelauto's, betere (kinder)fietsroutes, fietsen en lopen belonen met ZEISTmiles (via App), die voor niet-autobezitters korting opleveren op de gemeentebelasting o.i.d. Verkeerslichtinstallaties zo afstellen dat er voorrang wordt gegeven aan fietsverkeer, goed onderhoud van fiets- en wandelroutes, bedrijven stimuleren te werken aan een mobiliteitsplan en dergelijke. Nagaan mogelijkheden voor OV op maat/ prijsdifferentiatie. Opzetten Zeister bezorgsysteem, dat veel efficiënter/milieuvriendelijker kan bevoorraden en boodschappen/pakjes kan bezorgen (= ondernemerskans!).
aanvullend mogelijk	competitie-element inbouwen kan helpen: CO ₂ wedstrijden tussen wijken of met omliggende gemeenten bijvoorbeeld

De schouders onder circulaire economie

afvalvrije gemeente

kenmerk	op basis van de Ladder van Lansink aan het werk gaan om tot een afvalpreventie te komen. Aanzetten tot consuminderen. Verminderen van onnodig gebruik van grondstoffen. Ondernemers stimuleren leveranciers aan te spreken op de verspilling door (de noodzaak van) verpakking. Serviceverlening op inzameling van grondstoffen (glas, papier, GFT, etc) verbeteren en op restafval afschalen. Stimuleren thuis composteren. Faciliteren Repaircafé, Kringloop, Weggeefwinkel.
---------	--

aanvullend mogelijk	nader te bepalen
---------------------	------------------

afval(preventie)campagnes

kenmerk	acties in het kader van "Nederland Schoon" op scholen. Lespakketten over afvalpreventie en -kringlopen
aanvullend mogelijk	nader te bepalen

Zeister composteerbedrijf/biomassa-vergister

kenmerk	dierlijke mest (agrarisch/maneges/paardenhouders), blad, bermmaaisel en groenafval (óók uit de groene bak) verwerken en weer in de kringloop brengen
aanvullend mogelijk	nader te bepalen

stimuleren deeleconomie

kenmerk	faciliteren autodelen en andere deel- en/of huurconcepten (ladders, gereedschap, etc) in bijvoorbeeld buurtcoöperaties
aanvullend mogelijk	nader te bepalen

ontwikkelen grote moestuin(en) en stimuleren gebruik streekproducten

kenmerk	verduurzamen van de voedselketen/voedselproductie. Streekproducten via boxen of pakketten geven minder verpakkingsmateriaal (en minder voedselkilometers)
aanvullend mogelijk	nader te bepalen

De schouders onder natuur, landschap en cultuurhistorie

bewustwording groen en water

kenmerk	*binnen en buiten gemeentelijke organisatie meer aandacht voor kenmerken en kwaliteiten; *toepassen "Ladder van duurzame verstedelijking" om ongewenste aantasting te voorkomen; *natuur- of groeninclusief ontwerpen, op basis van aanwezige groene kwaliteiten; *kwaliteitsimpuls van – met name – de cultuurhistorische groene parels (vgl. Walkartpark)
aanvullend mogelijk	adoptie boomspiegels door de burgers en scholen (vergelijk ook gemeente Utrecht), waarbij het beeld van verder (vrijwel) versteende straten aanzienlijk aan groene kwaliteit kan winnen (zoals ook al zichtbaar op o.a. de Steynlaan); NMC Boswerf, Kinderboerderij, lokale natuur- en milieuorganisaties: bijvoorbeeld jaarlijkse lezingencyclus

herstel/verbeteren van de ecologische relaties

kenmerk	*ecologische corridor tussen Den Dolder en Bilthoven en door Bosch en Duin verbeteren door hekwerken, voor zover überhaupt onmisbaar, passeerbaar maken door reeënpoorten of -sprongen in samenwerking met/door bewoners; *in het Kromme Rijngebied nieuwe kansen om op het boerenland het neergaande tij voor bijzondere (beschermd) planten, evenals weide- en akkervogels (o.a. de patrijs) te keren op basis van nationaal en regionaal landbouwbeleid;
---------	--

	*het vergroenen van tuinen van inwoners biedt aan tal van planten en dieren een biotoop (vergelijk ook programma's als: 'Groen Dichterbij' ¹ , 'Groen moet je doen' (o.a. in de gemeente Utrecht), evenals de: 'Operatie Steenbreek' door o.a. de KNNV (met 'Tuinambassadeurs'). Het IVN speelt hier met de cursus: 'Tuinreservaten' op in.
aanvullend mogelijk	door het (biologisch) telen van streekproducten een bijdrage leveren aan een regionale circulaire economie. Door waar mogelijk een groen dak aan te leggen, kan de levensruimte voor planten (o.a. rietorchissen) en dieren worden vergroot, en wordt een bijdrage geleverd aan het voorkomen van hittestress en piekafvoeren in de regenwaterafvoer. Werkt tevens isolerend.

met groen profileren door bedrijven en instellingen

kenmerk	*bij ontwikkelingen nadrukkelijk rekening houden met de groene omgeving (als kwaliteit). Dit komt het groene imago van bedrijven en instellingen ten goede, zeker als het gaat om de zorginstellingen: groen is een belangrijke factor in 'healing-environment' (vergelijk eveneens relatie: Natuur en gezondheid). *Centrumgebied vergroenen, zodat beeldkwaliteit aan gaat sluiten bij kenmerkende Zeister beeldkwaliteit; *bedrijven en instellingen kunnen hun groen meer ecologisch beheren, rekening houdend met aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden: als voorbeeld is te noemen de aanleg van een Vlinderbaan tussen Amersfoort en Utrecht, waarbij o.a. op de WA-Hoeve een vlindervriendelijke tuin is aangelegd. *de realisatie van groene daken en gevels, wat het groene imago natuurlijk versterkt en een bijdrage levert aan het in stand houden van het voor Zeist zo kenmerkende groene vestigingsklimaat
aanvullend mogelijk	nader te bepalen

wegzakmogelijkheden voor regenwater vergroten ten behoeve van de grondwaterbalans

kenmerk	*afkoppelen regenwaterafvoer van huizen en verharding *vergroenen van de leefomgeving om meer inzijgmogelijkheden voor regenwater te hebben;
aanvullend mogelijk	Voorlichting is daarbij behulpzaam, waarbij de boodschap is dat regenwater goed is voor de bodem en dat door teveel regenwater in het riool bovendien de RWZI wordt ontregeld. Ontzorgpakketten door plaatselijke bedrijven, aangepaste rioolrechtstarieven voor "ontkoppelden".

(grond)waterkwaliteit verbeteren

kenmerk	* regenwaterafvoer van wegen niet langer op (kwel)vijvers en sloten moeten plaatsvinden, zeker als daardoor de waterhuishouding negatief wordt beïnvloed; * zoeken naar mogelijkheden om bestrijdingsmiddelengebruik op sportvelden te verminderen; * de aanleg (in het kader van de KRW) van natuurvriendelijke oevers, zodat de ecologische kwaliteit van de binnen de gemeente voorkomende wateren kan worden verbeterd; * adopteren van smalle watergangen door scholen of de buurt om kroosvrij te houden door eenmaal per maand het kroos eruit te scheppen, op de kant te leggen (zodat waterorganismen terug de sloot in kunnen gaan) en pas na week af te voeren. Dit kroos kan als biomassa voor energieopwekking worden gebruikt. Door de inval van zonlicht in het water kunnen natuurlijke processen zich herstellen en de waterkwaliteit kan zich verbeteren omdat eutrofiëring van
---------	--

¹ Vergelijk ook het boekje: 'Hoe groen goed doet'.

	het water wordt stopgezet; * optimaliseren beheer gemeentelijke water poelen;
aanvullend mogelijk	lespakketten over waterkwaliteit

regie op groene bewonersinitiatieven

kenmerk	* veel burgers en belangenorganisaties (vergelijk bijvoorbeeld de diverse 'Paddenwerkgroepen', de 'Knotgroep Zeist-West' en ook de recent opgerichte 'Poelenwerkgroep') zijn actief in het groen. Goede regie is van belang, omdat voor het beheer van bepaalde elementen specifieke kennis is vereist, maar ook doordat het beheer van een bepaald element consequenties kan hebben voor het functioneren van de Zeister EHZ als geheel;
aanvullend mogelijk	goede voorbeelden uitdragen, zoals de manier waarop door de Vrienden van de Dieptetuin deze 'parel' wordt beheerd;

minder verharding in de openbare ruimte

kenmerk	door meer dan voorheen een (elektrische) auto met elkaar delen, kunnen parkeerplaatsen worden omgevormd naar groen en zo kan het zogenaamde: 'Zeister profiel' worden hersteld. Door de autoluwe wijken die zo kunnen ontstaan kan er ook weer ruimte aan kinderen worden geboden om op straat te spelen en kan het regenwater beter wegzakken.
aanvullend mogelijk	Ook wenselijk vanuit het oogpunt van circulaire economie

stadslandbouw en "eetbaar groen"

kenmerk	*burgers (in kader van Stadslandbouw) waar daartoe kansen aanwezig zijn (op biologische wijze) 'eetbaar groen' laten telen (vergelijk ook 'Kansenkaart Stadslandbouw'). Dat is niet alleen (h)eerlijk, maar levert ook een bijdrage aan een 'circulaire economie'. In Zeist zijn daarvoor al een aantal mooie voorbeelden, zoals Gisa's kruidentuin in Zeist-West en ook de permacultuurmoestuin bij de Amandelhof; *stadslandbouw en eetbaar groen is ook interessant voor scholen! In het kader van programma: 'Groene (en ook gezonde) schoolpleinen' worden inmiddels vele schoolpleinen vergroend (zie o.a. ook 'Toolkit gezonde schoolpleinen'). Een dergelijke vergroening kan dan ook weer bijdragen aan een gezonde leefstijl, o.a. door meer uit te dagen tot beweging en door kinderen hun eigen geteelde groenten te laten eten; *meervoudige verduurzaming van het agrarisch gebied met onder meer productie van (biologisch) voedsel en energie.
aanvullend mogelijk	Ook wenselijk vanuit het oogpunt van circulaire economie, terugdringen voedselkilometers en dergelijke.

educatie van kinderen

kenmerk	*kinderen in contact brengen met de/hun natuur. Aangezien kinderen vaak nauwelijks meer buiten spelen, laat staan in de natuur, zie je vaak een vervreemding optreden. Dan is de Boswerf met zijn speelbos en ook eetbaar bos/groen tot nu toe een van de weinige plekken waar kinderen echt op speelse wijze met de natuur in contact kunnen komen. *in Zeist, ook gezien de grote vraag (van o.a. BSO's), meerdere natuurspeelplekken ontwikkelen (bijvoorbeeld bij de Kinderboerderij of op speelveld in het Natuurpark De Brink), daarbij uiteraard rekening houdend met aanwezige natuurwaarden;
---------	--

	*elke klas een halve dag het bos in aan de hand van lespakketten, bijvoorbeeld met IVN-natuurgidsen of natuurouders
aanvullend mogelijk	nader te bepalen

De schouders onder gezonde leefomgeving en kwaliteit van leven

autoluw-autovrij ivm betere luchtkwaliteit en minder geluid (en minder energiegebruik)	
kenmerk	<ul style="list-style-type: none"> *minder faciliteren van auto (rijdend en stilstaand); auto te gast * alhoewel in de Centrumvisie dan een eerste (voorzichtige) stap is gezet naar een autoluw centrum, zou Zeist gezien o.a. de kwaliteiten van de Slotas eigenlijk gewoon meer moeten doen, bijvoorbeeld in de vorm van een autovrij centrum of net als Utrecht een milieuzone. * door samen een elektrische auto te delen kun je niet alleen aanzienlijk kosten besparen, maar zo ook een bijdrage leveren aan een groene en dus gezondere leefomgeving
aanvullend mogelijk	nader te bepalen

fietsen faciliteren: transformatie naar Zeist fietsstad	
kenmerk	<ul style="list-style-type: none"> *op basis (geactualiseerde) Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan belangrijkste routes voor fietsers tot fietsstraat omvormen (Oude Arnhemseweg, routes naar de Uithof en omliggende kernen); * betere fietsenstallingen, zoals bij OV-knooppunten; *groene golf voor fietsers, bijvoorbeeld op N-225 * aantal oplaadpunten voor elektrische fietsen (met hulp subsidie provincie) uitbreiden, voor eigen bewoners, en bezoekers (Centrum, natuurgebieden). * veilige routes kunnen ook jonge scholieren stimuleren zelf lopend of op de fiets naar school te gaan (vergelijk campagne: 'Groene voetstappen'). Tezamen met de campagne 'Gezonde schoolpleinen' leert de jeugd zo al vroeg een duurzame levensstijl aan. * Dit zijn vooral uitvoeringsopgaves voor de gemeente.
aanvullend mogelijk	zie campagne "Gezond op pad"

vervoersmanagement	
kenmerk	<ul style="list-style-type: none"> * OV stimuleren vanuit ketenbenadering en –management; * wonen en werken dicht bij elkaar brengen: stimuleren dat mensen wonen waar ze werken, of thuiswerken; * ambtenaren (en bestuurders) nog meer stimuleren om met de fiets naar het werk te komen, vanuit oogpunt van het verbeteren van de luchtkwaliteit, minder geluid, gezondheidswinst en om het doel klimaatneutraal in 2030 te halen. * voor burgers en bedrijven biedt de nieuwe deel- (of w)economy natuurlijk volop kansen. Door bijvoorbeeld samen een elektrische auto te delen kun je niet alleen aanzienlijk kosten besparen, maar zo ook een bijdrage leveren aan een groene en dus gezondere leefomgeving. * telewerken bevorderen om mobiliteit te beperken. Met name in de dienstverlenende sector biedt telewerken volop kansen. Wel is het natuurlijk zo dat de 'participatiesamenleving' een veranderende rol van de overheid vraagt, waarbij juist een direct contact met vertegenwoordigers van de gemeente om zo tot nieuwe coalities te komen bijzonder op prijs wordt gesteld. * bij bedrijven zou vervoersmanagement hoger op de agenda moeten komen, evenals het stimuleren dat het personeel geworven wordt uit de omgeving.

aanvullend mogelijk	nader te bepalen
------------------------	------------------

alert blijven op mogelijkheden om A28 te overkappen ter hoogte van Vollenhove

kenmerk	<ul style="list-style-type: none"> * vanwege luchtkwaliteit en geluidhinder deze optie op de agenda houden; * combineren met zonnepanelen; * Dit zijn vooral uitvoeringsopgaves voor de gemeente.
aanvullend mogelijk	zie campagne "Gezond op pad"

Bijlage 3: Tabel openstaande projecten en activiteiten Programma Zeist Duurzaam

Openstaande projecten en activiteiten	Pijler BMV
<i>Buurten</i>	
3000 woningen verduurzamen gehaald?	1
Ondanks geslaagde buurtinitiatieven behoeft de duurzame beweging nog aandacht	1
Beantwoorden vragen van de samenleving	1
Inzet samen optrekken met SEZ / Energie Ambassadeurs - kennis	1
Communicatie - website actief voortzetten	1
Stichting Energie Zeist – contact onderhouden, afstemmen acties en monitoren	1
Duurzame Markt organiseren	alle
Goede voorbeeld geven	alle
<i>Bedrijven</i>	
Bedrijven actief benaderen voor CO2 reductie	1
Inzet Energiecoach	1
Uitwerking Greendeal Zorg	1
Werkgroep Fairtrade contact onderhouden, afstemmen acties en monitoren	3
<i>Gemeentelijke Organisatie</i>	
Greendeal Cirkel Stad	1, 2
Eco-schools programma	1
Wagenpark verder CO2-luw	1, 2
RMN zo scherp mogelijk duurzaam laten werken	2
ODRU, contact onderhouden, acties afstemmen, aansturen en monitoren	Alle
<i>Borgen</i>	
Energiemonitoring eigen Vastgoed + scholen moet verder uitgewerkt en doorontwikkeld worden	1
Global Goals	Alle
Verinnerlijken bij medewerkers	Alle
Prestatieafspraken wcp, zo scherp mogelijk duurzaam laten werken	1